

Csorba Béla

„NE HALLGASSATOK A SÁTÁNOK SZAVÁRA . . .”

Adatok a temerini férfibúcsú történetéhez

Egy korábbi tanulmányomban, amelyben részletesen foglalkoztam a tekijai búcsújáró hely kultuszával a temeriniiek vallásos néphagyományában, érintetem a 30-as években virágzó *férfibúcsú* szokását is.¹ Időközben a helyi sajtó áttanulmányozásának köszönhetően, valamint annak, hogy Ökrész Károly helytörténésznek hála, előkerült két, eddig lappangó írott dokumentum is, korábbi ismereteink ebben a kérdésben lényegesen bővültek, amit ezúton szeretnék olvasóim/hallgatóim elé tárni.

A férfibúcsú megszervezésének gondolata 1929-ben született meg, minden bizonnyal a Nagyboldogasszony-napi zárándokút során. A zárándokúton kétszáz-negyven temerini vett részt, a Temerini Újság tudósítója, aki nem volt más, mint a helybéli kántor, megjegyzi: „a prosció a rettentő hőség dacára, buzgón neki-vágott az utnak, esőért könyörögve”.² E cikke végén találjuk az első utalást arról, hogy Temerin vallásos férfinepe hamarosan újra Tekijára zárándokol.

„Volt alkalmam találkozni oly ismerősökkel, akik a hit dolgában igen rosszul állnak s kiktől igazán nem tételezhetem fel, hogy itt fogom találni őket.

A külső kemény lepel alatt mégis egy nemesebb lélek lakik.

Sajnos ez igen sok esetben tapasztalható.

Miért e színeskedés akkor? – légy nyílt!

Temerin község férfi lakossága ismét utnak indul Tekiára, hogy meg mutassa, hogy van elegendő férfi a községben, aki nyíltan megmeri (sic!) vallani, hogy keresztény. A férfi bucsu szombat augusztus 24 reggel a 4 órai mise után indul.”³

Más forrásból tudjuk, hogy a férfibúcsú kezdeményezője Hegyi Pál temerini káplán mellett éppen a cikkíró, Ollinger Károly kántor. A hívek közül az első szervezők között egyelőre csupán egy nevet, Uracs Mátyásét ismerjük. Ő az, aki öt évvel később felhívásban fordul a temeriniiekhez:

„*Felhívás!* Temerini magyar és német keresztény katolikus férfi testvérek! Krisztus katonái! E hó 18-án, szombaton hajnali négy órakor ötödször szólal meg Téremtő Istenünk hívó szava, a nagy harang érc szava Temerin határának tizenhatezer holdja felett. Hívó szava minden igaz keresztény katolikus férfinak szól, hogy sorakozzunk ismét megváltó Urunk, Jézus Krisztus piros zászlója alá, hogy falun városon keresztülhaladva, férfihez illően hitet tegyünk ka-

tolikus voltunk mellett, elinduljunk azon szent helyre, ahol szerető, jó és pártfogó boldogságos Szüzanyánk Mária megjelent. Hogy ismét leborulhassunk azon fa előtt, amelyet az ő jelenléte megszentelt és könyörögve kérhessük a mi édes mennyei Anyánkat, Szüz Máriát, hogy járjon közbe szent fiánál, a mi Urunk Jézus Krisztusnál, hogy áldja meg utainkat és munkánkat földi vándorlásainkon és engedje meg, hogy a tulvilágon is az ő színe előtt, az ő piros zászlója alatt lehessünk! Ezért felkérem Temerin összes katolikus férfiai, hogy zárandoklatunkon teljes számban vegyenek részt, egyben felkérem a Kath. Kör vezetőségét, hogy hasson oda, hogy ezen zárandoklat oly példás rendben és fegyelmezett legyen, amint Illésnap (sic!) fogadott ünnepünk volt, hiszen ez is egy 1929-ben tett fogadalom. Az első férfibucsu szervezőinek nevében: Uracs Mátyás.”⁴

A szövegből arra lehet következtetni, hogy a fegyelmet a szervezőknek talán nem mindig sikerült megfelelően fenntartani, s bizonyára ezért fordultak támogatásért a Katolikus Körhöz, arra azonban a későbbiekben nem esik semmilyen utalás, hogy a zárandokút lebonyolítása során bármilyen gond mutatkozott volna. Az ezt követő években is minden év augusztusában, az augusztus 15-ei ún. nagybúcsút követően rendszeresen megtartották a férfibúcsút, vagy ahogyan a temeriniék mondták, az *embərbúcsút*. 1939-ben azonban kisebb botrányt okozott egy röplap, amit *Katolikus Testvéreink!* címmel, illetve zsíros, nagybetűs, kiemelt megszólítással „a tekiai férfizarándoklat jubileumi megszervezői” adtak ki, s terjesztették a csütörtöki hetipiacon. A röplap nemcsak a férfizarándoklat múltjára tekint vissza, hanem azt is elmondja, hogy tekintettel egy másik fontos helyi eseményre (az önkéntes tűzoltóegyesület házszentelésére), ezúttal Kisasszony napján fogják megtartani a korábbra tervezett zárandoklatot. A röpirat zöme azonban valójában lendületes pamflet azok ellen, akik a névtelen szerzők szerint akadályozzák a zárandokút megtartását, pedig „kötelességük volna velünk zárandokolni s nem pedig ünneprontókká lenni”. A röpiratot teljes terjedelmében mellékeljük!

KATOLIKUS TESTVÉREINK!

Temerin magyar katolikus férfiai tíz év előtt, 1929-ben Hegyi Pál akkor még temerini káplán kezdeményezésére, magyar becsülettel, minden kényszer és rábeszélés nélkül ünnepélyes fogadalmat tettek, hogy a szokásos tekiai zárandoklattól függetlenül, minden évben teljesen önálló s kizárólag csak férfiakból álló zárandoklattal keresik fel a tekiai templomot és a csodatevő Szüz Mária képét, hogy hódolatukat fejezzék ki a csodatevő Szent Szüznél, Krisztus Urunk anyjánál, a magyarok védasszonyánál.

A temerini magyar katolikus férfiak kilenc éven keresztül a magyar becsülettel megfogadott bucsumi zárandoklatot meg is tartották s minden év augusztus havában gyalog el is zárandokoltak a tekiai kegyhelyre, hogy lerójják mély tiszteletükből fakadó hálájukat Szüz Máriánál.

Ez évben ünneplik meg Temerin katolikus férfiai a bucsumjárás tizéves évfordulóját s ezúttal sokkal ünnepélyesebb keretek között kívánják alázatos hódolatukat kifejezésre juttatni a Szent Szüz előtt.

Tekintettel, hogy a temerini Önkéntes Tűzoltó Testület ugyancsak a férfizarándoklat napján tartja házszentelését, – a férfizarándoklat vezetősége nem

kíván ünneprontó lenni az egyetlen temerini kimondottan jótékony egyesülettel szemben s nem akarja kivonni ezen szép ünnepekből a temerini férfiakat, így elhatározatott, hogy az ez évi férfizarándoklatot Kisasszonykor, Szűz Mária születése napján, szeptember hó 8-án tartják meg.

Indulás Temerinből szeptember hó 7-én reggel 5 órakor a szokásos mise után. Indulás Noviszádról d. e. 11 órakor a más községekből megjelenő zarándokkal csoportosulva Tekiára. Délután szentgyónás és esetleges szentbeszéd. Kisasszony napján szentmise és közös szent áldozás és szentbeszéd.

KATOLIKUS TESTVÉREINK!

A becsületes igaz magyar katolikus szavát, fogadalmát, ha kell még életének feláldozásával is minden körülmények között megszokta tartani. Mi is magyarok és katolikusok vagyunk s urai szavunknak, fogadalmunknak s azt be is fogjuk tartani.

Ne hallgassatok a sátánok szavára, akik leakarnak beszélni benneteket e szép és magasztos zarándoklatról s mindent elkövetnek, hogy ne Istennek, hanem a sátánnak szolgáljatok. *Vallásunk szabad gyakorlását az alkotmány és az írott törvények biztosítják, így nincs olyan földi hatalmasság, aki bennünket a bucsujárásban és becsületes fogadalmunk megtartásában megakadályozhatna.*

Legkevésbé akadályozhatnak és beszélhetnek le bennünket az Istennek tett fogadalmaink betartásáról azok, akiknek kötelességük volna velünk zarándokolni s nem pedig ünneprontókká lenni.

Ezuton fel is kérjük az illető személyeket, hogy hagyjanak fel ocsmánykodásukkal, izgatásukkal és ijesztgetéseikkel s Isten hírével, ami kíséző jóakarattal, – amíg nem késő – vegyék fel sátorfájukat és boldogítsanak másokat jóakaratu figyelmeztetéseikkel, mert nekünk már untig elégünk van velük s ne kívánják, hogy a község békés élete vallásunkba vetett igaz hitünk csuf munkáik folytán megcsorbuljon.

KATOLIKUS TESTVÉREINK!

Vessétek ki a környezeteitekből az alávalókat, akik szépszóval, fenyegetéssel akarnak hitüinktől, fogadalmunktól eltántorítani. Közösítsétek ki őket a nagy emberi szeretetből s vessétek meg őket, mint a Ti személyes és vallásotok ellenségét, – s csupán Isten irgalmas bocsánata járuljon hozzá további megtérésükhöz.

Minket megsegít a Boldogságos Szűz Anya pártfogása, mert mi soha elnemlankadó szeretettel tiszteljük és szeretjük s ezért Kisasszony napján, a tízéves zarándoklat fogadalmának évfordulóján ezrekre menő tömeggel fogunk elzarándokolni Krisztus Anyjának kegyhelyére, Tekiára, – ha addig élünk is.

Minden becsületes temerini katolikus férfi Tekián legyen s rójjá le őszinte szívből fakadó háláját Szűz Máriának, ami vigaszunknak, Üdvözítőnk Szűz Anyjának születése napján.

KATOLIKUS TESTVÉREINK!

Közöljük egyben azt is, hogy a szentgyónás és áldozás elvégzésére vidéki papokat kértünk fel, kik el is jönnek, hogy a megszentelő malasztokat, a szentégek kiszolgáltatása útján elnyerhessük.

KATOLIKUS TESTVÉREINK!

Nem kellene az álnokok! Maradjanak csak otthon! Sokkal nagyobb a mi hitünk, minthogy reájuk szükségünk volna. Istennél az irgalom, de a büntetés is. Reszkessetek Isten haragjától ti ünneprontók és gáncoskodók. De azok is, akik nem akarnak résztvenni Isten dicsőítésében és annak szolgálatában. Mi pedig, kik elzarándokolunk Isten fölséges Anyjának kegyhelyére, hitünkben megerősödve kiáltjuk:

»Ha Isten velünk, ki ellenünk?!«

A tekiái férfizarándoklat
jubileumi megszervezői

A röpirat létezésének tényét hosszú ideig csupán a helyi hetilap egy kurta információjából ismertük – alább majd idézzük –, s érdekes módon nem őrizte meg a helyi szájhagyomány sem, vagy eddig még nem bukkantunk hiteles elbeszélőre, pedig a terjesztésnek hatósági beavatkozással vetettek véget. A Temerini Újság nem kívánta kommentálni az eseményeket, ezért csak ennyit írt:

„A tekiái férfibucsusok szervező-bizottsága aláírással csütörtökön röpcédulákat osztogattak. Anélkül, hogy a röpirat minősíthetetlen tónusával amely az egyházi előljárásság elleni lázítás kritériumát teljes mértékben kimeríti, foglalkoznánk, megállapítjuk, hogy tartalma szerint a tizedik jubileumi férfibucsu Kisasszony napján, 8-án lesz olykép, hogy a bucsui menet Temerinből 7-én reggel indul és 8-án délután ér vissza.”⁵

A temerini plébánia archívumából nemrégiben előkerült egy, ceruzával írt fogalmazvány, amelynek szerzője talán Kopping Gáspár akkori plébános⁶, esetleg Steffner Márton első- illetve Gere László másodkáplán lehetett. Az irat bizonyára a püspökség részére készült, de hogy elküldték-e a tisztázatot, vagy sem, azt nem tudjuk. A fogalmazvány soraiból több minden kiviláglik, többek között az, hogy a röpirat terjesztői vélhetően Ködmön János volt temerini plébános hívei köréből kerültek ki, másrészt említésre kerül Kovách Ágoston neve is, aki az újvidéki Reggeli Újság című konzervatív, katolikus szellemű napilap temerini munkatársa volt. Kováchnak – a röplap irodalmias stílusa alapján következtetünk erre – minden bizonnyal köze volt a pamflet megírásához, megszerkesztéséhez. De hogyan látja a kérdést a plébánia fogalmazója?

„A temerini férfiak már évek óta aug. végén Tekiára zarándokolnak. Az idén ez a zarándoklat aug. 26. és 27-re volt tervezve. A pléb. hivatal ezt a templomban kihirdette figyelmeztetve a férfiakat hogy jelentkezzenek idejében, hogy számokról és gyontatóatyákról gondoskodhassunk. Mivel a jelentkezés határidejéig a jelentkezők száma a kívánt számnak csak egy harmadát tette ki, a pléb. hivatal aug. 20-án kihirdette a templomban, hogy a jelentkezők csekély száma miatt a férfizarándoklatot megtartani nem lehet. Ezt megtudva,

Ködmön tisztelői a mellékelt röpiratot terjesztették ma a piacon. A plébános már szerdán este megtudta a tervet és jelentést tett a községi elnöknek és jegyzőnek kérve őket, hogy a rendőrséggel koboztassák el a röpiratokat és azok terjesztőit jelentsék fel a főbírói hivatalnál. A rendőrség sok röpiratot elkobzott és megtudta azt, hogy kik azok eredeti terjesztői. A községi előljáróság rendőrség a főbírói hivatalnál a jelentést megtette. A plébánia hivatal ügyvéd utján pert indít a röpirat szerzői illetve terjesztői ellen. Tudomásomra jutott az, hogy Kovács Ágoston akinek sok köze van a röpirathoz (Cs. B. megjegyzése: fölé ez van írva: a keze benne van a röpiratügyben), a Tisza menti községekben propagandát szándékozik kifejteni, hogy a férfiak a papok is onnan csatlakozzanak az actiohoz. Talán jó volna ha a Ft. hatóság bizalmasan felhív(ná) az illetékes pléb. hivatalok figyelmet (sic!) Ködmön tisztelőinek a tervére.”

Egyelőre nem tudjuk megállapítani a férfibúcsú szervezői és a helyi plébánia vezetői közötti konfliktus tényleges okát. A búcsúsok és a plébánosok közötti viták, ha nem is voltak gyakoriak, azért nem számítottak ritka kivételnek másfelé sem. A szervezési konfliktusokba bizonyára belejátszottak olyan helyi vonatkozású események is, mint az egy évvel korábbi plébánosváltás, a még 1939-ben is gyűrűző kántorválasztás körüli vita, amibe még Budánovics püspök is kénytelen volt beavatkozni, de bizonyára a plébániahivatal és Kovács Ágoston perlekedése is az utóbbi anyagi természetű követeléseit tárgyában.

A férfizarándoklat jövőjét mégsem ez a botrány döntötte el, hanem a másfél év múlva kitörő háború, amely egy időre elszakította a zarándokhelyet a bácskaiaktól. Később pedig, a Tito-korszak első éveiben a nyilvánosan demonstrálható búcsújárást és gyalogos zarándokutakat az állam tiltotta meg, lehetetlenítette el hosszú időre.⁷

JEGYZETEK

¹ Tekiai búcsújárók. In: Még azt mondják, Temerinben . . . Cnesa, Kanizsa, 1997, 49–60. o.

² O. K. (Ollinger Károly): A tekiai bucsu. Temerini Ujság, 1929. augusztus 18., 2. o.

³ Uo.

⁴ Uracs Mátyás: Felhívás! Temerini Ujság, 1934. augusztus 12., 3. o.

⁵ Temerini Ujság, 1939. augusztus 27., 2. o.

⁶ A temerini plébániatörténet névsorában Kopping Gáspár neve fel van tüntetve ugyan, de abból az derül ki, hogy 1916–1921 között működött Temerinben, holott a harmincas évek végén ő vezette a plébániát.

⁷ Vö.: Szigethy György: Szemtanúja voltam Titó délvidéki vérengzéseinek. Cleveland, Ohio, 1956, 72–78. o.